

DE NEDERLANDSE GEBARENTAAL, HET ERK EN HET CORPUS NGT

Uit een eerder artikel (Zwitserslood, Van den Bogaerde, & Terpstra, 2010) is al gebleken dat men niet alleen voor de gesproken vreemde talen werkt aan implementatie van het Europees Referentiekader (ERK), maar ook bij de Nederlandse Gebarentaal (NGT). Bij Kentalis wordt dit gecoördineerd door Arie Terpstra, die bij deze instelling projectleider Leren en Ontwikkelen is (en daarnaast regelmatig in de media optreedt als deskundige op het gebied van gebarentaal, specifiek de NGT). Er is veel variatie in de kennis en het gebruik van de NGT bij de leerkrachten van Kentalis. Men streeft ernaar dat de leerkrachten minimaal op B2-niveau (liever nog C1) gaan functioneren. Daarvoor zijn twee belangrijke stappen nodig. Ten eerste moet bepaald worden wat het huidige niveau is van elke leerkracht. Ten tweede dienen de leerkrachten vervolgens van hun eigen niveau tot het gewenste niveau opgeleid worden. Aan de eerste stap wordt al hard gewerkt. Terpstra heeft, samen met twee NGT-docenten van Kentalis, een assessment opgesteld dat zowel de begripscompetentie als de productie-/interactievaardigheden meet. Hiermee is een pilot gedaan bij de

vmbo-leerkrachten van Effatha in Zoetermeer, en de leerkrachten praktijkonderwijs, vmbo en havo van de Guyotschool in Haren.

Het NGT-begrip is gemeten met een twintigtal vragen/opdrachten die in moeilijkheidsgraad oplopen, van begrip van eenvoudig lexicon tot een filmpje waarbij een jongere vertelt over haar dilemma bij het kiezen tussen een familieweekend en een uitje met de Jongerencommissie. Bij elke vraag/opdracht moet een filmpje in de NGT bekeken worden, waarna een inhoudelijke vraag of stelling beantwoord moet worden. Alle vragen en stellingen zijn (nu nog) in het Nederlands gegeven, en kunnen in het Nederlands beantwoord worden. De testitems waren in eerste instantie gekoppeld aan de ERK-descriptoren die Terpstra heeft opgesteld; op basis van de ervaringen met een aantal afgenomen assessments zijn enkele aanpassingen gedaan. Hoe meer goede antwoorden, hoe hoger het niveau, en aangezien er nagenoeg allemaal open vragen zijn, is de gokkans zeer klein. De NGT-filmpjes die hierbij zijn gebruikt, komen grotendeels uit eigen lesmateriaal voor aardrijkskunde- en

biologielessen – materiaal gemaakt in het Leonardoproject ITOM (Interactief Tweetalig Onderwijs Materiaal), waarbij regulier videomateriaal toegankelijk is gemaakt voor speciale doelgroepen, in dit geval dove leerlingen. Daarnaast bevat het assessment materiaal uit het Corpus NGT, namelijk een vertelling naar aanleiding van een tekenfilmpje met Tweety en Sylvester, verteld door een jonge vrouw uit de regio Amsterdam (zie de fotoserie).

Voor het meten van productie- en interactievaardigheden (vooral het eerste) bestaat het assessment momenteel uit een viertal opdrachten, waarop men zich kan voorbereiden. Bij de drie productieopdrachten wordt gevraagd (1) iets over zichzelf te vertellen, (2) een stripverhaal te kiezen uit een gegeven set stripverhalen, daarbij één korte strip of één plaatje uit een langere strip te selecteren, en daar iets over te vertellen, en (3) een gegeven schema of model te bekijken (bijvoorbeeld de cyclus van water) dat hoogstens een klein beetje tekst of uitleg bevat en dat vervolgens in eigen woorden uit te leggen. Het blijkt dat veel deelnemers moeten worden

gestimuleerd om vooral zo veel mogelijk te vertellen; immers: hoe meer NGT zij gebruiken, des te beter kan worden vastgesteld wat de deelnemers wel (en niet) kunnen.

Wat de interactie betreft, wordt gebruikgemaakt van een krantenartikel (Nederlands, dus) dat kort in de NGT samengevat moet worden en waar vervolgens over gediscussieerd wordt met een NGT-docent. Voor het beoordelen van het niveau wordt hier gebruikgemaakt van productie- en interactiedescriptoren uit het ERK die zijn herschreven voor de NGT.

De leerkrachten die deel hebben genomen aan de pilot lijken te variëren in hun vaardigheid tussen niveau A1 en B1. Dat betekent dat er nog aardig wat scholing nodig is voordat zij op niveau B2 (of hoger) functioneren. Daarnaast is echter ook gebleken dat het assessment zelf nog flink wat aanpassing behoeft.

Over het algemeen geldt dat de leerkrachten bij de instellingen die zorg, onderwijs en begeleiding bieden aan mensen met een auditieve of communicatieve beperking NGT leren binnen de instelling. Bij Kentalis in Haren wordt daarbij al jaren gebruikgemaakt van lesmateriaal dat is samengesteld door het Nederlands Gebarentaalcentrum, aangevuld met zelf ontwikkeld materiaal dat meer aansluit op hetgeen de leerkrachten nodig hebben. Hiervoor is divers videomateriaal opgenomen. Inmiddels wordt dat al voor verschillende doeleinden gebruikt en dus is er nieuw videomateriaal nodig, met name omdat er extra NGT-onderwijs gegeven moet worden om de leerkrachten naar niveau B2 te begeleiden. Een bron van nieuw videomateriaal is het Corpus NGT. Er moet een keuze gemaakt worden uit het grote

aantal filmpjes, gerelateerd aan de ERK-niveaus; het is niet de bedoeling om bij leerders die NGT-beheersen op niveau A1 filmmateriaal te gebruiken dat beter geschikt is voor leerders met niveau B1. Ook hieraan werkt Terpstra momenteel; een klein aantal filmpjes is inmiddels geselecteerd als materiaal om de receptieve vaardigheden van de leerders te bevorderen. Bij ieder filmpje zijn vragen ontwikkeld met betrekking tot de inhoud van het verhaal (bijvoorbeeld, wie doet er iets? wat gebeurt er?). Daarnaast zijn er vragen die de vorm betreffen, om de leerder te ondersteunen in dat begrip (bijvoorbeeld, waaraan kun je zien wie het doet?). Ook de vragen bij de filmpjes worden in de NGT aangeboden. Terpstra onderzoekt daarnaast in hoeverre het mogelijk is om dit nieuwe materiaal in te zetten in e-learningomgevingen, zoals Educatienet of Kennisnet. Dit verbreedt de mogelijkheden om het materiaal in te zetten, binnen en buiten Kentalis.

Het moge duidelijk zijn dat er heel wat haken en ogen aan zitten om materiaal uit het Corpus NGT op een dergelijke, gedegen wijze in te zetten. Dit heeft niet alleen te maken met de omvang van het Corpus en het feit dat de gegevens over de inhoud van het materiaal vooralsnog tamelijk summier zijn, maar vooral met het feit dat het omzetten en toepasbaar maken van de ERK-richtlijnen en -niveaus naar de NGT en de diverse onderwijs-situaties geen sinecure is. Desondanks is een goed begin gemaakt, en dit zal flink uitgebreid worden in de toekomst. ■

Inge Zwitserlood

LITERATUUR
Zwitserlood, I., Bogaerde, B. van den, & Terpstra, A. (2010). De Nederlandse Gebarentaal en het ERK. *Levende Talen Magazine*, 97(5), 50-51.

